

Povijest

2. razred

Tehničar cestovnog prometa
Tehničar za logistiku i špediciju

EUROPA I SVIJET OD SREDINE 18. DO SREDINE 19.STOLJEĆA

Zahvaljujući tehničkim otkrićima i novim izvorima energije koji su omogućili prelazak s manufakturne proizvodnje na industrijsku doveo je do pojave koju nazivamo *prva industrijska revolucija*. *James Watt je 1765.g. izumio parni stroj* koji je sve više zamjenjivao ljudsku radnu snagu. Parni strojevi pokreću mlinove, crpke za vodu, vršilice da bi svoj maksimum ostvarili izumom novog prijevoznog sredstva-željeznice. Najizrazitija industrijalizacija dogodila se u Velikoj Britaniji. Ona je nastala 1707.g. ujedinjenjem Engleske i Škotske. To je parlamentarna monarhija koja ima brojne kolonije diljem svijeta. U Rusiji potkraj 17.stoljeća na vlasti je Petar Veliki, koji donosi niz reformi po uzoru na Zapad.

Postanak Sjedinjenih Američkih Država

Tijekom 17.st. američki prostor bio je podijeljen između Portugala(srednja i južna Amerika), Španjolske (srednja i južna Amerika, Kalifornija, Meksiko i Florida), Francuske (Kanada), Engleska(istočna obala današnjih SAD). Američke kolonije su u potpunosti bile podčinjene britanskoj kruni. Morali su plaćati sve poreze i priznavati zakone iako nisu imali predstavnike u Britanskom parlamentu. Takav odnos doveo je do događaja koji je u povijesti poznat kao *Bostonska čajanka*. Grupa kolonista je 1773. u luci s brodova pobacala čaj na koji je monopol imala Britanija. To je potaknulo ostale na bojkot engleske robe te je neizbježno došlo do rata. Američke su kolonije 4.7.1776. na kongresu u *Philadelphiji* proglasile Deklaraciju neovisnosti. Na njenim temeljima se zasnivaju univerzalna načela slobode, jednakosti i prava naroda na tu slobodu. Taj dan se u Americi slavi kao *Dan neovisnosti*. Prema Ustavu SAD-a država ima zakonodavnu (*Kongres-Senat i Zastupnički dom*), sudbenu (*Vrhovni sud*) i izvršnu vlast (*predsjednik i potpredsjednik* koji se biraju na četiri godine). *Prvi predsjednik je George Washington*. To je prva građanska ustavna država svijeta.

Definiraj prvu industrijsku revoluciju.

Koje događaje je pokrenula Bostonska čajanka?

Tko je prvi američki predsjednik?

Francuska revolucija

Pad Bastille 14.7.1789. smatra se početkom Francuske revolucije do koje je došlo jer prvi i drugi stalež nisu bili spremni na promjene. Treći staleži tražili su novi način glasanja koji bi ih izjednačio s ostalim staležima. *Narodna ustavotvorna skupština donijela je Deklaraciju o pravima čovjeka i građanina.* Ona je definirala načela jednakosti i ravnopravnosti. Kasnije mijenja ime u Zakonodavnu skupštinu. U njoj najveću političku moć imali su *žirodinci* (bogato građanstvo), a nasuprot njih su *jakobinci* (sitno građanstvo). Kada je 1793. Francuska zaratila s Habsburškom Monarhijom i Pruskom jakobinci su iskoristili neodlučnost žirodinaca te uspjeli njihovom inicijativom u *bitci kod Valmyja* odnijeti pobjedu. Nakon te pobjede *21.9.1792. proglašena je Prva republika.* Luj XVI. Smaknut je na giljotini. Jakobinci su se na vlasti zadržali dvije godine da bi ih smijenili žirodinci koji uvide novi ustav kojim je uvedeno opće pravo glasa.

Napoleon Bonaparte

Njegov uspon započinje kao *zapovjednika francuske vojske.* U nizu ratova uspio je srušiti Mletačku Republiku, okupirati Italiju, Švicarsku, Nizozemsku. U državi je izvršio udar i nametnuo tročlani konzulat, a on je bio prvi konzul. Htio si je učvrstiti vlast te se *1804.g. proglasio carem,* a francuska je postala carstvo. Republike su postale kraljevine na čija čelna mjesta je imenovao svoju braću i sestre. Iako je pogazio temeljne stečevine revolucije donio je *Građanski zakonik* kojim su građani izjednačeni pred zakonom, odvojio građansko i crkveno pravo, te nepovredivost vlasništva. Njegovi najpoznatiji rat je tkz. *Bitka trojice careva* (Francuska, Habsburška Monarhija i Rusija) *kod Austerlitz*a kojim su Habsburgovci morali predati Francuzima Veneciju, Dalmaciju i Istru. Prisilio je njemačkog cara da se odrekne titule cara Svetoga Rimskog Carstva te se od *1806. Habsburška Monarhija naziva Austrijskim Carstvom.* Na kopnu je nizao uspjehe te potvrdio francusku nadmoć dok je na moru britanska mornarica bila superiornija. Na kopnu mu je ostao još obračun s Rusijom. Pohod je poduzeo 1812.g. Iako je u početku imao uspjeha, Rusi su taktikom opustošene zemlje prisilili Napoleona da promijeni svoje ratne planove. Povlačenje iz Rusiju u vrijeme zime donijelo mu je nenadoknadiv gubitak. Od 600 000 vojnika u Francusku ih se vratilo svega nekoliko tisuća. Uvidjevši da mu je moć oslabljela protiv njega istupa nova koalicija europskih zemalja te mu u *bitci kod Leipziga 1813.g. nanose poraz.* Zarobili su ga i

Objasni tijek francuske revolucije.

Što se događa u bitci kod Austerlitz?

zatočili na Elbi odakle je pobjegao je ponovno pokušao uspostaviti vlast. Trajala je samo sto dana. Nakon ponovnog pada zatočen je na otoku Sv. Helena gdje je i umro 1821.g.

Revolucije u Europi do sredine 19.stoljeća

Nakon pada Napoleona pobjednici su se sastali 1814.g. u Beču. Taj skup poznat je pod nazivom *Bečki kongres*, a glavu riječ vodili *su ruski i austrijski car*. Uz njih na kongresu su sudjelovali *Velika Britanija i Pruska*. *Cilj im je bio vratiti stanje u Europi prije Napoleonovog mijenjanja granica, te zaštita carske vlasti*. Zbog toga će borba građanstva za neovisnost biti izvor budućih kriza. Nacionalni pokreti javljaju se u europskim zemljama. Pojedini narodi imaju svoje specifične zahtjeve. *Francuzi* – srednje i sitno građanstvo traži udio u vlasti *Italija* – nacionalno oslobođenje i ujedinjenje te ukidanje feudalnih odnosa

Njemačka - ujedinjenje Njemačke i ukidanje feudalnih odnosa *Habsburška Monarhija* – samostalnost naroda Monarhije i ukidanje feudalnih odnosa

Što se javlja u Europi sredinom 19.st.

HRVATSKA OD SREDINE 18. DO SREDINE 19.STOLJEĆA

Marija Terezija

Hrvatskom pragmatičkom sankcijom 1712. Hrvatski sabor priznaje pravo ženskoj lozi dinastije Habsburg pravo na prijestolje. Marija Terezija postaje carica 1740. Te vlada punih četrdeset godina. Poticala je reforme školstva i zdravstva. Urbarima definirala obveze seljaka, osnovala prvu hrvatsku vladu, Hrvatsko kraljevsko vijeće sa sjedištem u Varaždinu. No, nakon požara seli se u Zagreb. Da bi ga kasnije podvrgnula Ugarskoj.

Josip II

Ukida županije, te uvodi okruge. Proglašava njemački jezik službenim. *Patentom o vjerskoj snošljivosti 1781.* ostale konfesije dobile su pravo osnivanja vjerskih općina. *Daje kmetovima osobnu slobodu* što znači da su se mogli odseliti, vjenčati se ili završiti neki zanat bez odobrenja vlastelina.

Godine 1797. Mletačka Republika je propala. Istočnojadranska obala dolazi u ruke Habsburgovaca. Oni u početku nisu bili zainteresirani za gospodarski razvoj te su Dalmacija i Istra u prvoj polovici 19.st. bile najnerazvijeniji dijelovi Carstva. Ulaskom francuskih postrojbi u Dubrovnik 1806. završava razdoblje Dubrovačke Republike. Nakon sloma Francuza i on postaje dio Habsburškog Carstva. Od civilnih dijelova Ilirskih pokrajina 1816.g. osnivaju Kraljevinu Iliriju ali bez Dalmacije koja također postaje kraljevina. Banska Hrvatska je tek 1822. dobila prekosavske krajeve i Rijeku ali je banu oduzeto zapovjedništvo nad Bansom krajinom. Ovisila im je vlast ovisno o carevoj samovolji.

Hrvatski narodni preporod

Hrvatski zastupnici u saboru u Požunu bore se protiv mađarizacije. Da bi se moglo napredovati u državnoj službi Hrvatski sabor uvodi ga kao obaveznog u škole. *U Hrvatskoj je službeni jezik bio latinski* jer hrvatski još nije imao opće prihvaćen jezični standard. U to vrijeme pojavljuje se novi društveni sloj kao nositelj ideja. To su bili građani-studenti koji su svoje obrazovanje stekli u Grazu, Pragu, Beču. Za svoj naziv koriste *naziv ilirci* jer su smatrali da su *Hrvati izravni potomci ilira.* (što nije točno). Jedan od njih je

Kojim dokumentom je priznato Mariji Tereziji pravo na prijestolje?

Nabroji reforme Josipa II.

Koji je jezik službeni u Hrvatskoj u 19.st.?

Ljudevit Gaj koji 1830.g. izdaje Kratku osnovu horvatsko-slavenskog pravopisanja u kojem se zalaže za štokavštinu kao temeljno narječje za hrvatski jezik. Donosi nove znakove č,ć,ž,š. Djelo se može smatrati početkom nacionalnog pokreta, i poticajem za stvaranje moderne hrvatske nacije koja će dovesti do prijelaza iz feudalnog u građansko društvo. Gaj pokreće 1835. Novine horvatzke s književnim prilogom Daniczom. U njoj je iste godine objavljena budnica Antuna Mihanovića Horvatska domovina, iz koje će kasnije nastati hrvatska himna Lijepa naša, a uglazbio ju je Josip Runjanin. Ilirci osnivaju Maticu ilirsku koja će kasnije biti preimenovana u Maticu hrvatsku (1874.). U to vrijeme izvedena je prva hrvatska opera Ljubav i zloba, autora Vatroslava Lisinskog, nastao prvi putopis Pogled u Bosnu-Matije Mažuranića, prva moderna drama Juran i Sofija-Ivana Kukuljevića Sakcinskog. U ovom razdoblju nastaju političke stranke: Horvatsko-vugerska stranka i Ilirska stranka. Ivan Kukuljević Sakcinski 1843.g. održao je prvi govor na hrvatskom jeziku u Hrvatskom saboru. Vrhunac HNP-a bio je 1847.kada je Hrvatski sabor proglasio hrvatski jezik službenim.

Ban Josip Jelačić

U Europi 1848.g. dolazi do revolucija kojima se htjelo ukinuti apsolutističke režime. To je imalo odjela u Beču i Budimpešti. Saznavši za zbivanja Gaj saziva Narodnu skupštinu u Zagrebu. Ona je donijela zaključak koji se *ove Zahtijevanja naroda u 30 točaka. Prvi zahtjev bio je da Josip Jelačić postane hrvatski ban.* U tajnim pregovorima car je pristao na to jer mu je trebala sređena situacija da bi se mogao posvetiti sređivanju odnosa s Mađarima. Oni su namjeravali ukinuti hrvatsku posebnost unutar Ugarske. Jelačić naređuje *prekid svih odnosa s Mađarima, osniva Bansko vijeće te raspisuje izbore za Hrvatski sabor, i ukida kmetstvo.* On se sastao 5.6.1848. kao *prvi zastupnički sabor.* Podržali su Jelačićeva nastojanja i tražili uređenje Monarhije na federativnoj osnovi. Bečki dvor poticao je Jelačića na sukob s Mađarima koji su prijetili Beču. Došlo je do rata u kojem je uz pomoć ruskog cara austrijski odnio pobjedu. Novi car Franjo Josip I, proglasio je *Oktroirani ustav 1849.* kojim je *učvrstio centralizam.* Do preuređenja Monarhije nije došlo.

Nabroji autore i njihova djela nastala u HNP-u.

Što se smatra vrhuncem HNP-a?

Objasni na koji je način Jelačić postao hrvatski ban.

EUROPA I SVIJET U DRUGOJ POLOVICI 19.STOLJEĆA

Druga industrijska revolucija

Nakon izuma parnog stroja i prve industrijalizacije napretkom znanosti otkrivaju se *novi izvori energije; nafta i električna energija*. One zamjenjuju paru te dolazi do druge industrijske revolucije. Otkriće nafte te usavršavanje benzinskog motora potaknulo je proizvodnju *prvog automobila (Benz i Daimler 1885.g.)*. Otvora se Sueski i Panamski kanal.

Izumi

Michael Faraday uspio je proizvesti *stalnu električnu energiju*, a *Nikola Tesla* usavršio je *transformator* i inzistirajući na izmjeničnoj struji omogućio njeno jeftino prenošenje na velike udaljenosti. *Samuel Morse* konstruirao je *prvi telegraf*.

Znanstvenici

Louis Pasteur - otkrio uzročnika bjesnoće

Robert Koch - otkrio uzročnike tuberkuloze i kolere

Wilhelm Conrad Röntgen – otkrio X-zrake

Marie Curie – istraživanje radioaktivnih elemenata

Zbog sve veće industrijalizacije mijenja se način života. Sve više seoskog stanovništva odlazi u gradove gdje poprimaju običaje i navike te tako mijenjaju svoje ponašanje. Taj proces nazivamo *urbanizacijom*. Gradovi se sve više šire, nastaju neki novi, a broj stanovnika ponegdje premašuje milijun. Razvojem medicine dolazi i do demografskog rasta jer stanovništvo više ne umire mlado kao od tada. Radnici su najsiromašniji dio gradskog stanovništva. Njih su uvelike iskorištavali poslodavci. Javlja se i dječji rad u rudnicima, a žene rade u tekstilnim tvornicama. Zbog malih ili gotovo nikakvih prava javlja se *socijalizam*, poredak za pravednije društvo koje će se temeljiti na zajedničkom vlasništvu, jednakosti i suradnji među ljudima. Neki socijalisti zalažu se za nasilno rješavanje gorućih problema dok u neki smatrali da do promjena treba doći reformama. *Marx i Engels* u Londonu 1847.g. osnivaju *Savez komunista*-međunarodnu organizaciju radnika, a 1864.g. *Prvu internacionalu*. Nezadovoljan položajem radnika ali i jačanjem socijalizam javnosti se obratio *papa Lav XIII*. *Smatra da bi za svoj rad trebali biti plaćeni da mogu skrbiti o svojoj obitelji te da ih poslodavci ne smiju iskorištavati*.

Koji izvori energije pridonose drugoj ind.revoluciji?

Navedi neka otkrića.

Što je urbanizacija i socijalizam?

Europske države i SAD u drugoj polovici 19.stoljeća

Velika Britanija

Vrijeme vladavine kraljice Viktorije (1837.-1901.) smatra se *simbolom britanske kolonijalne politike*. Britanski imperij je zauzimao *petinu Zemljine površine* u kojoj je živjelo više od 400 milijuna stanovnika. Na Otoku su svi dijelovi bili povezani željeznicom, a London već 1864. Ima prvu podzemnu željeznicu. *Indija je bila njena najveća i najbogatija kolonija* koji joj je služio za financiranje ostalih britanskih posjeda. Upravljanje državom prepustila je parlamentu, a izvršnu vlast imala je vlada.

Francusko Drugo Carstvo

Godine 1852. *Napoleon III. proglasio se carem* te donio Francuzima dvadeset godina napretka. Naglo se *povećava proizvodnja čelika i ugljena* grade se željezničke pruge i ceste, banke podupiru javne radove. Događaju se kolonijalni posjedi u Africi, a dogovorom s Britancima ne ulaze jedni drugima u interesna područja. *Gubitak rata 1870. s Pruskom* dovodi do *njegovog pada i proglašenja 1875.g. Treće republike* .

Ujedinjenje Italije

Pokušaj ujedinjenja Italije 1848./49. nije uspio ali se od te ideje nije odustalo. Najveća prepreka bila je Austrija. Stoga je sklopljen francusko-pijemontski sporazum kojim je osigurano da u slučaju rata s Austrijom Francuzi će pomoći Pijemontu. Austriji će mirom u Zürichu ostati Venecija, a Nicu i Savoju će Pijemont prepustiti Francuskoj. Dragovoljci predvođeni Giuseppeom Garibaldijem pridonijet će *ujedinjenju Italije u Torinu 1860.*, a kralj će postati *Vittorio Emmanuele II*. Veneciju će vratiti 1866., a Rim 1870. *Papa Pio IX. povukao se u rimsku četvrt Vatikan te tamo zadržao političku vlast*.

Ujedinjenje Njemačke

Ovom ujedinjenju protive se dvije države: Francuska i Austrija. Pruska će vještim političkim potezima uspjeti izgurati Austriju iz konfederacije njemačkih drava. *Godine 1867. osnovan je Sjevernonjemački savez* u kojem kralj Wilhelm I uspio osigurati da ostale članice izgube samostalnost. Njemački kancelar Otto von Bismarck nagovorio je Napoleona III da uđe u rat koji je izgubio. Novi udarac Francuzima dogodio se *1871. kada je ujedinjenje Njemačke proglašeno u Versaillesu, a Wilhelm proglašen njemačkim carem*.

Koliki je teritorij zauzimao britanski imperij?

Na koji način se ujedinjuje Italija?

Gdje je proglašeno ujedinjenje Njemačke?

Sjedinjenje Američke Države

Na sjeveru SAD-a prevladavala je industrija i mali posjedi dok u južnim državama prevladavaju plantaže. One temelje svoje gospodarstvo na robovskom radu. Na sjeveru se javlja pokret za ukidanje ropstva ili *abolicionizam*. U te razlike umiješalo se pitanje unutarnjeg ustrojstva savezne države. Dok jedni zagovaraju *uniju* drugi su za *konfederaciju*. Odcjepljenje jedanaest južnih država i osnivanje Konfederacije 1861. dovelo je *do rata Juga i Sjevera*. To ujedinjenje *nije priznao predsjednik Abraham Lincoln*. Rat je završen pobjedom Sjevera 9.4.1865, i ukinuto je ropstvo. Industrijskim razvoj i kolonizacija zapadnog područja dovelo je SAD-e u jednu od vodećih sila.

Istočno pitanje

Osmanlijsko Carstvo nastavlja se urušavati i u drugoj polovici 19.st. Moravska i Vlaška ujedinjuju se u Rumunjsku, Crna Gora osigurava unutarnju samostalnost, nastaje velika Bugarska. Da bi spriječile prodor Rusije na Balkanski poluotok na *Berlinskom kongresu 1878.g. dozvoljeno je privremeno pripajanje Bosne i Hercegovine Austro-Ugarskoj*.

Odnosi europskih sila početkom 20.stoljeća

Mijenjali su se savezi između pojedinih država u Europi, a ovisili su isključivo o interesima. Početak I.svjetskog rata dočekat će *Trojni sporazum ili Antanta* (Rusija, Velika Britanija, Francuska) te *Trojni savez ili Središnje sile* (Njemačka, Austro-Ugarska, Italija)

Rat Sjevera i Juga.

Što se događa na Berlinskom kongresu?

Savezi pred I.svjetski rat su?

HRVATSKA U DRUGOJ POLOVICI 19.STOLJEĆA

Car Franjo Josip I, 1851. uvodi apsolutizam koji će biti poznat kao Bachov apsolutizam. U Hrvatskoj jača germanizacija, Vojna krajina je pod bečkom upravom, povećava se broj činovnika. Općim građanskim zakonom su svi izjednačeni pred zakonom.

Na prijedlog Jelačića 1850. Zagreb je jedinstveni grad nastao spajanjem Gradeca, Kaptola, Nove Vesi i Vlačke ulice. Zagrebačka biskupija uzdignuta je na rang nadbiskupije 1852. Prvi nadbiskup bio je Juraj Haulik.

Otvorena je prva željeznička pruga u Hrvatskoj 1860. između Kotoribe i Macinca da bi 1862. izgrađena pruga Zidani most-Zagreb-Sisak.

Listopadskom diplomom 1860. car ukida apsolutizam te vratio ustav. Hrvatskoj je oduzeo Međimurje, vratio Srijem Hrvatskoj ali ne i Vojnu krajinu i Dalmaciju. Novim banom postaje Josip Šokčević. Car dopušta povratak hrvatskog jezika u škole i javnu upravu. Sazvan je Hrvatski sabor 1861. na kojem se javljaju tri političke struje: pravaši (za samostalnu hrvatsku državu), narodnjaci (za uniju s Ugarskom uz uvjet teritorijalne cjelovitosti) i unionisti (za uniju bez ikakvih uvjeta). Sabor je raspušten po carevoj naredbi jer nisu poslali zastupnike u Carevinsko vijeće.

Godine 1867. sklopljena je Austro-ugarska nagodba kojom je nastala nova država Austro-Ugarska monarhija.

Hrvatsko-ugarska nagodba

Nagodbu su 1868.g. zaključile Kraljevina Dalmacija, Hrvatska i Slavonija te Kraljevina Ugarska. Prema nagodbi uprava, sudstvo, školstvo i vjera su autonomni poslovi Hrvatske. Službeni jezik je hrvatski, potvrđena joj je teritorijalna cjelovitost, a hrvatski narod dobio je status političkog naroda. Rijeka je po odluci Franje Josipa posebno tijelo spojena s ugarskom krunom (Riječka krpica).

Buna u Rakovici 1871.

nezadovoljstvo nagodbom dovelo je do pobune pravaša Eugena Kvaternika. To je bila pobuna protiv i Beča i Pešte. Cilj joj je bio stvaranje neovisne Hrvatske. No ubrzo je ugušena, a urotnici pogubljeni.

Objasni događaje u Zagrebu 50-tih god. 19.st?

Za što se zalažu stranke na Hrvatskom saboru 1861.?

Kome pripada Rijeka hrvatsko-ugarskom nagodbom?

Ban Ivan Mažuranić

Prvi ban pučanin (neplemić) bansku dužnost stupa 1873., a provodi reforme sudstva, školstva i uprave. Uveo je obavezno četverogodišnje pučko školovanje. Izuzeo škole od crkve te otvorio Zagrebačko sveučilište 1874. koje se sastoji od tri fakulteta: filozofski, bogoslovni i pravni. Zalagao se za povrat Vojne krajine Hrvatskoj, a kada u tome nije uspio podnio je ostavku 1880.

Ban Khuen Héderváry

obnaša bansku dužnost od 1883.-1903. te provodi sustavnu mađarizaciju uvođenjem mađarskog jezika na željeznicu i poštu čime se kršila Hrvatsko-ugarska nagodba. Vješto se oslanjao na Srbe, a protiv Hrvata. Car Franjo Josip došao je 1895.g. na otvorenje zgrade Hrvatskog narodnog kazališta, a učenici i studenti spalili su mađarsku zastavu na Jelačićevom trgu. Među njima bio je i Stjepan Radić. U Hrvatskoj dolazi do nemira, ističu se zahtjevi za financijskom samostalnošću, općim pravom glasa i političkim slobodama. Godine 1903. Hederváry odlazi iz Hrvatske.

Što znači termin pučanin?

Koji car otvara zgradu HNK u Zagrebu?

SVIJET I HRVATSKA UOČI PRVOGA SVJETSKOG RATA

Mijenjali su se savezi između pojedinih država u Europi, a ovisili su isključivo o interesima. Početak I. svjetskog rata dočekaće *Trojni sporazum ili Antanta* (Rusija, Velika Britanija, Francuska) te *Trojni savez ili Središnje sile* (Njemačka, Austro-Ugarska, Italija).

Da bi spriječile prodor Rusije na Balkanski poluotok na *Berlinskom kongresu 1878.g.* dozvoljeno je privremeno pripajanje Bosne i Hercegovine Austro-Ugarskoj. Zbog pobjede *mladoturaka* (skupina časnika i intelektualaca školovanih u Zapadnoj Europi) koji bi mogli tražiti reviziju Berlinskog kongresa , *Austro-Ugarska Monarhija 1908.g. proglasila je aneksiju Bosne i Hercegovine.* Turci priznaju aneksiju uz novčanu odštetu.

Vođeni krilaticom „*Balkan balkanskim narodima*“ Srbija, Crna Gora, Bugarska i Grčka zaratile su s Turskom. Ona je zadržala na europskom prostoru Carigrad s okolicom. Do II. Balkanskog rata dolazi jer su Srbija i Grčka napale Bugarsku. Njima se priključuje Rumunjska i Turska. Bugarski prostor podijeljen je između napadače jer je Bugarska zatražila mir.

Njemačka je željela novu podjelu kolonija i područja utjecaja izvan Europe. Austro-Ugarska se željela proširiti do Egejskog mora. Italija je nastajala doći do istočno jadranske obale, južnog tirola, te povećati kolonijalne posjede u Africi. Rusija je nastojala učvrstiti svoj položaj u jugoistočnoj Europi, onemogućiti planove Austro-Ugarske i Njemačke te osigurati slobodan prolaz brodovima kroz Bospor i Dardanele. Velika Britanija i Francuska nastojale su očuvati svoj dosadašnji položaj.

Antun i Stjepan Radić osnovali su Hrvatsku pučku seljačke stranku 1904.g.

U 1905.godini nastaje „*politika novog kursa*“. Krizu dualizma trebalo je iskoristiti za isticanje hrvatskih zahtjeva te povezati se s mađarskim, talijanskim i srpskim građanstvom. *Vodeći političari* koji su formirali tu politiku su *Ante Trumbić i Frano Supilo.* Većina političkih stranaka hrvatskog i srpskog građanstva u Hrvatskoj udružile su se i nastala je *Hrvatsko-srpska koalicija* koja je 1906. pobijedila na izborima.

Na koji način dolazi do austrijske aneksije BiH?

Koje pretenzije imaju zapadne sile pred I.svj.rat?

PRVI SVJETSKI RAT

U Srbiji je 1911.g. osnovana tajna organizacija pod nazivom *Ujedinjenje ili smrt* (Crna ruka) koja se borila za velikosrpske ciljeve. U Bosni i Hercegovini legalno je djelovala *Mlada Bosna*. Zalagala se protiv pripajanja Austro-Ugarskoj. One su međusobno surađivale. Zajedno su pripremile atentat na prestolonasljednika Franju Ferdinanda koji je došao u Sarajevo u inspekciju vojnih postrojbi. 28.6.1914.g. *Gavrilo Princip ubio je nadvojvodu i njegovu ženu*. Kad je Austro-Ugarska zatražila od Srbije da dopusti njenim istražiteljima da na njenom teritoriju provede istragu Srbija je to odbila. Nakon toga dolazi do prekida diplomatskih odnosa te 28.7.1914. Austro-Ugarska objavljuje rat Srbiji. U Londonu je 1915. sklopljen tajni sporazum kojim je Italiji obećana Istra i veći dio Dalmacije. U rat se ubrzo uključuju dva vojnopolitička saveza što dovodi od rata svjetskih razmjera. On se vodio na nekoliko bojišta: zapadnom, istočnom, balkanskom i talijansko.

Najvažnije bitke

Bitka na rijeci Marni (rujana 1914.)

Francuzi uz britansku pomoć prisilili su Nijemce na povlačenje. Prelazak rata u pozicijsko ratovanje.

Verdunska bitka (1916.)

Francuzi su uspjeli obraniti Verdun iako su kao i Nijemci imali gubitke od oko milijun mrtvih i ranjenih.

Bitka kod Somme

ostaje značajna kao bitka u kojoj su po prvi puta upotrijebljeni tenkovi iako nijedna strana nije odnijela pobjedu. Nijemci upotrebljavaju bojne otrove (klor).

Bitka kod Jutlanda(1916.)

najveća pomorska bitka između britanske i njemačke mornarice. Njemački pokušaj da razbije britansku blokadu nije uspio.

Kraju rata pridonio je *ulazak SAD-a na strani Antante 1917.*, te komunistička revolucija u Rusiji. Amerika u rat ulazi jer su njemačke podmornice potapale trgovačke i ratne brodove. Odluku o ulasku u rat ubrzalo je saznanje da Nijemci nagovaraju Meksiko da uđe u rat. *Oktobarskom revolucijom 7.11.1917.g. ruski boljševici svrgavaju cara Nikolaja II. Romanova te proglašavaju vlast sovjeta*. Nova komunistička vlast na čelu s Lenjinom sklapaju u ožujku 1918. mir u Brest-Litovsku s Njemačkom, Austro-Ugarskom, Bugarskom i Turskom. Ovim mirom Ukrajina i Finska priznate su kao samostalne države. Iako je ovo donijelo olakšanje Njemačkoj nije uspjela poraziti udružene snage Antante.

Tko je izvršio atentat na Franju Ferdinanda?

Koje su odluke Londonskog ugovora iz 1915.?

Najvažnije bitke I.svj.rata.

Raspad Austro-Ugarske ubrzao je kraj rata. Njemački car je abdicirao te je socijaldemokratska vlada potpisala *primirje 11.11.1918.g.* Tim činom Prvi svjetski rat je završen. U ratu je sudjelovalo 70 milijuna vojnika, poginulo je njih oko 10 milijuna, a više od 21 milijun ih je ranjeno.

Hrvatski vojnici borili su se u sklopu austrougarske vojske na mnogim bojištima. *U Londonu je 1915. sklopljen tajni sporazum* kojim je Italiji obećana Istra i veći dio Dalmacije. U isto vrijeme u Parizu je stvoren Jugoslavenski odbor s ciljem stvaranje jugoslavenske države i sprečavanja Italije da realizira londonski ugovor. Iz Odbora istupa Frano Supilo 1916. jer je sumnjao u jugoslavenstvo Nikole Pašića i srbijanske vlade. U Carevinskom vijeću 1917. hrvatski i slovenski poslanici traže ujedinjenje svih zemalja u kojima žive Hrvati, Slovenci i Srbi u jednu državu pod vrhovnom vlašću Habsburgovaca.

Prema Krfskoj deklaraciji iz 1917. , buduća država bit će ustavna parlamentarna monarhija sa srpskom dinastijom Karađorđevića na čelu. Hrvatski sabor 29.10.1918. proglasio je prekid svih veza između Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije s Austro-Ugarskom te pristupanje Državi Slovenaca, Hrvata i Srba.

Mirovni ugovori

Versaillski mirovni ugovor (lipanj 1919.)

Sklopljen s Njemačkom prema kojem je morala priznati da je jedini krivac za rat. Ostala je bez velikog dijela svog nekadašnjeg teritorija kao i kolonija. Trebala je platiti veliku ratnu odštetu. Zabranjen joj je uvoz i izvoz oružja, gradnja podmornica te joj je ograničen broj vojnika. *Mir u Saint-Germainu (rujan 1919.)*

Zaključen je s Austrijom. Morala je priznati novonastale države na svojem teritoriju. Južni Tirol je pripojen Italiji.

Mir u Neillyu(Neji)-kraj 1919.

Sklopljen je s Bugarskom. Utvrđene su granice Kraljevine SHS. Dobruđa pripada Rumunjskoj, a zapadna Trakija Grčkoj.

Mir u Sevresu(Sevru)-ljetno 1920.

Zaključen s Turskom. Na predložena rješenja Mustafa Kemal-paša odgovorio je ratom protiv Grčke te mu je kasnije priznata neovisnost i suverenitet nad tjesnacima. Proglašena je republika.

Mir u Trianonu (sredina 1920.)

Sklopljen s Mađarskom koja mora priznati novonastalu Kraljevinu i Čehoslovačku.

Koji čin se smatra krajem I.svj.rata?

S kojim sve državama su sklopljeni mirovni ugovori?

Svijet i Hrvatska između dva svjetska rata

Liga naroda

utemeljena na inicijativu američkog predsjednika W. Wilsona. Svrha joj je bila međunarodna suradnja i mirno rješavanje sporova. Sjedište joj je bilo u Genevi. Imala je 42 članice, a kasnije joj je pristupilo još 28. SAD nisu bile dio Lige.

Fašizam u Italiji

teško gospodarsko stanje u Italiji 1919.g. iskoristio je Benito Mussolini da bi konfiscirao crkvenu imovinu i uveo visoke poreze za bogate, a u svrhu stvaranja Velike Italije. Godine 1922. tkz. *Marš na Rim doveo je do državnog udara*, a kralj Viktor Emmanuel III. Povjerava mu mandat za sastavljanje vlade. Pobjeđuje na izborima, ukinuta je sloboda tiska, zabranjen rad svim strankama, a 1925. Mussolini preuzima svu vlast. Sklopio je *Lateranski sporazum s papom*. Stvoren je Vatikan, a papa priznaje Rim glavnim gradom Italije.

Nacizam u Njemačkoj

superiornost njemačke rase (nacija=rasa). Pojavi nacizma pridonio je teški mir nakon I. svjetskog rata. U Njemačkoj radničkoj partiji Adolf Hitler bio je tek član, da bi 1921. postao njen predsjednik te se ona zove Nationalsocijalistička njemačka radnička stranka. Neko vrijeme boravi u zatvoru te izdaje knjigu *Mein Kampf*. Na tragu programa stranke provode se provokacije, pale nepoćudne knjige. Od 1928. do 1932. broj zastupnika u parlamentu stalno raste. *Predsjednik Hildenburg dao mu je u siječnju 1933. mandat za sastavljanje vlade. Nakon paleža Reichstaga za koji su optuženi komunisti, u crkvi u Potsdamu proglašen je Treći Reich. Nakon Hildenburgove smrti Hitler postaje apsolutni vladar. Na kongresu stranke 1935. usvojeni su Nurnberški zakoni kojima su Židovima oduzeta sva prava.*

Hrvatska

Prema Krfskoj deklaraciji iz 1917. , buduća država bit će ustavna parlamentarna monarhija sa srpskom dinastijom Karađorđevića na čelu. Hrvatski sabor 29.10.1918. proglasio je prekid svih veza između Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije s Austro-Ugarskom te pristupanje Državi Slovenaca, Hrvata i Srba.

Koja država nastaje Lateranskim sporazumom?

Objasni Hitlerov dolazak na vlast.

S kojom državom Hrvati ulaze u zajednicu 1918.g.?

Prema načelima Iz Krfa trebalo je provesti ujedinjenje sa Srbijom. Stjepan Radić se zalagao za uvjetno ujedinjenje te je kralju poslan dokument *Naputak*, ali je kralj Aleksandar dobio *Adresu* odnosno bezuvjetno ujedinjenje te proglasio *1.12.1918. Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca*.

Prema *Rapallskom ugovoru iz 1920. Kraljevina SHS predala je Italiji Istru, Zadar, Cres, Lošinj, Lastovo, Sućac i Palagružu*, a Rijeka je postala grad-država pod zaštitom Lige naroda. Rimskim ugovorima iz 1924. i Rijeka je pripala Italiji.

Antun i Stjepan Radić osnovali su Hrvatsku pučku seljačke stranku 1904.g., zalažu se za ravnopravnost hrvatskog naroda i opće pravo glasa. Da bi naglasio svoju republikansku usmjerenost stranka umjesto pučka unosi novi naziv republikanska. (Hrvatska republikanska seljačke stranka) . Na izborima 1920. osvajaju 50 mandata ali odbijaju sudjelovati u radu Ustavotvorne skupštine jer ne žele dati zakletvu kralju. No, ustav je donesen 28.6.1921. na Vidovdan te je ozakonio centralističko uređenje. Kao oporbena stranka nisu mogli pomoći hrvatskom stanovništvu te su pristupili pregovorima sa Srbima. Stranka ponovno mijenja ime 1925. te od sada nosi naziv Hrvatska seljačke stranka. Oni sklapaju sporazum sa Samostalnom demokratskom strankom-Svetozar Pribičević te nastaje Seljačko-Demokratska koalicija. Žestoko se suprotstavljaju režimu. To dovodi do atentata 1928. na hrvatske zastupnike u Narodnoj skupštini u Beogradu. Puniša Račić ubio je Pavla Radića i Đuru Basaričeka, a ranio Stjepana Radića, Ivana Pernara i Ivana Grandu. Od posljedica atentata Stjepan Radić je umro 8.8.1928. Vodstvo stranke preuzima Vladko Maček.

Kralj Aleksandar 6.1.1929. uvodi diktaturu, ukida Ustav, raspušta skupštinu, zabranjuje rad političkim strankama. Da nakon toga promijenio ime države u Kraljevina Jugoslavija. Država je podijeljena na devet banovina koje su ustrojene tako da Srbi u njima imaju većinu. Da bi prikrrio diktaturu uvodi 1931. Ustav Kraljevine Jugoslavije. Na kralja je u Marseilleu izvršen atentat 1934.g., a to su učinili ustaše zajedno s makedonskim emigrantima. Na vlasti je knez Pavle do punoljetnosti kralja Petra. To je omogućilo obnovu političkog djelovanja HSS-a.

Navedi njezine nazive kroz povijest.

Što se dogodilo u beogradskoj Narodnoj skupštini 1928.?

Za vrijeme koje države imamo podjelu na devet banovina?

Banovina Hrvatska

U Europi je 1938.g. izgledalo da će uskoro započeti novi rat. Najvažnije neriješeno pitanje unutar Kraljevine Jugoslavije bio je odnos Hrvata i Srba. Da bi se to riješilo započeti su pregovori između predsjednika jugoslavenske vlade Dragiše Cvetkovića i predsjednika HSS-a. To je dovelo do potpisivanja *sporazuma Cvetković-Maček 26.8.1939.* Na taj način nastala je Banovina Hrvatska. Prvi i posljednji *ban bio je Ivan Šubašić.* Banovina nije zaživjela jer je 1.9.1939. započeo II. svjetski rat.

Imenuj prvog bana
Banovine Hrvatske.

II.SVJETSKI RAT

Njemačka je pred rat sklopila nekoliko sporazuma:

- a) 1936.g.osovina Rim-Berlin
- b)Antikominternski pakt Berlin i Tokio,a protiv SSSR-a.
- c)Trojni pakt (Italija, Japan i Njemačka)

Njemačke trupe su 13.3.1938. izvršile pripojenje Austrije. Kasnije Hitler pripaja Sudete, dolazi do raspada Čehoslovačke. Zapad provodi politiku čekanja jer nisu spremni na rat. Hitler traži Poljsku. Velika Britanija i Francuska jamče joj nepovredivost granica. Da bi spriječio rat na dva bojišta potpisan je pakt Ribbentrop i Molotov između Njemačke i SSSR-a o nenapadanju na 10 godina.

1.rujna 1939. napad na Poljsku i početak rata. Nakon njenog pada teritorij je podijeljen između Njemačke i SSSR-a. Kasnije SSSR napada Finsku te mu prepušta traženi dio teritorija. Hitler operacijom koja se zove *Plan zahvata srpom osvaja Luksemburg, Nizozemski i Belgiju.* Napad na Francusku započinje 10.6.1940. koja ulaskom njemačkih trupa u Pariz pada. Na jugu Francuske osnovana je kolaboracionistička država sa sjedištem u Vichyju. Charles de Gaulle bježi u London te osniva pokret slobodna Francuska. Nakon pada Francuske, Hitler svoje ratne planove usmjerava prema Velikoj Britaniji. U operaciji Morski lav dolazi do zračnih napada na Veliku Britaniju. Na čelu države dolazi Winston Churchill koji je Britancima obećao „krv, znoj i suze“. Kako njemački napadi nisu davali ni približno dobrih rezultata kao na kontinetu Hitler se okreće SSSR-u. *Operacijom Barbarossa 22.6.1941. Njemačka bez objave rata napada Sovjetski savez.* Uz početne njemačke uspjehe, sovjetske snage su se konsolidirale te u bitci za Staljingrad, 1942./1943. Nijemci doživljavaju svoj prvi veliki poraz. Sovjetima je u prilog išla i ruska zima.

Atlantskom poveljom stvorena je antifašistička koalicija. Potpisali su je Churchill i Roosevelt, 14.8.1941. Odredbe na kojima se temelji povelja su: uređenje svijeta nakon pada Trećeg Reicha, pravo svake nacije na samoodređenje i oblik uređenja, pravo plovidbe morima, očuvanje mira. Kasnije ta načela prihvaća SSSR te je potpisan Washingtonski sporazum uz još 26 država te je potpisana Deklaracija o UN-u.

Japan napada pacifičku flotu SAD-a u *Pearl Harboru 7.12.1941.* koju su i potpunosti uništili. Amerika im objavljuje rat, a njoj japanski saveznici. Bitka kod otočja Midway označava prekretnicu u američko-japanskom sukobu u američku korist.

Koji događaj se smatra početkom II. svjetskog rata?

Kako glasi Churchilov moto?

U kojoj bitci Hitler doživljava svoj prvi poraz?

Tko je potpisnik Atlantske povelje?

Zbog neuspjeha na ratištima i nezadovoljstva stanovništva Veliko fašističko vijeće uhitilo je Mussolinija, a novoosnovana vlada potpisala je talijansku kapitulaciju 8.9.1943. Iako je on uz njemačku pomoć pobjegao položaj Njemačke se pogoršao jer je sad morala i tamo premjestiti dio svojih snaga.

Prvi sastanak vodećih državnika održan je u *Teheranu 20.11.1943.* (Churchil, Roosevelt i Staljin). Dogovorili su otvaranje zapadnog bojišta u Europi da bi olakšali položaj SSSR-u. potpora partizanima u Jugoslaviji, te utvrđivanje novih granica nakon Hitlerovog sloma. Prema dogovoru *6.6.1944.* počela je *operacija Overlord ili Dan D.* Nijemci u strahu od opkoljavanja povlače se te saveznici zauzimaju dijelove Francuske, Belgiju, Luksemburg. Položaj SSSR-a je olakšan te oni ulaze u Rumunjsku, Finsku, Mađarsku i Slovačku, a kasnije i Poljsku. Ohrabreni uspjesima saveznici se ponovno sastaju. Ovog puta *1945. na Jalti* gdje su dogovorili podjelu Njemačke na četiri zone. Sovjetski savez će ući u rat protiv Japana. Na svim područjima koje su Sovjeti oslobodili postupno je Staljin oformio komunistički režim.

Nakon sloma njemačkih snaga u Italiji partizani su uhvatili i ubili Mussolinija. Ulaskom Crvene armije u Berlin i sve većim stezanjem obruča Hitler se ubio. *Njemačka je potpisala kapitulaciju 8.5.1945.* Tim činom nije prestao rat jer su se još borbe vodile na Istoku. Da bi prisilile Japan na kapitulaciju *Amerika 6.8.1945. baca prvu atomsku bombu na Hirošimu,* a nekoliko dana kasnije i na Nagasaky. To je prisililo Japan na kapitulaciju *2.9.1945. te taj dan se uzima kao kraj II. svjetskog rata.*

Posljedice rata

U njemu je sudjelovala 61 država. Poginulo je oko 50 milijuna ljudi. Nacisti su osnivali koncentracijske logore. Najpoznatiji su Auschwitz, Dachau, Treblinka i Mauthausen u kojima je stradalo oko 6 milijuna Židova, a to razdoblje njihovog progona nazivamo *holokaust.*

Što započinje operacijom Overlord?

Čijom kapitulacijom završava II.svj.rat?

Što je holokaust i uz koji ga narod vežemo?

HRVATSKA U II.SVJETSKOM RATU

Nezavisna Država Hrvatska

Kraljevina Jugoslavija je 25.3.1941. pristupila Trojnom paktu. U državi je izvršen puč kojim je kralj Petar proglašen punoljetnim, a ukinuto je Namjesništvo. Zbog toga Hitler 6.4.napada Jugoslaviju koja će kapitulirati 17.4.1941.g. Nijemci su smatrali da bi bilo dobro iskoristiti hrvatsko nezadovoljstvo Srbima te im ponuditi rješavanje državnog pitanja. Hitler se obratio Mačeku,a kad ga je on odbio okrenuo se ustašama. Ante Pavelić nalazio se u Italiji kad je Slavko Kvaternik na zagrebačkom radiju 10.4.1941. proglasio Nezavisnu Državu Hrvatsku. Pavelić se vraća u zemlju te provodi jednostranačku diktaturu. Prema Rimskim ugovorima iz 18.5.1941. NDH je bila prisiljena predati Italiji srednju Dalmaciju, istočni dio Konavala, boku kotorsku, sve jadranske otoke osim Brača, Hvara i Paga te velik dio Hrvatskog primorja i Gorskog kotara. NDH je trebala postati kraljevina, a kralj bi bio vojvoda od Spoleta po imenom Tomislav II. U državi je provođen teror prema rasnim zakonima. Posebno su njima bili izloženi Židovi, Srbi i romi ali i oni koji se nisu slagali s politikom Ante Pavelića. Za tu svrhu osnivani su koncentracijski logori od kojih su najpoznatiji Jasenovac i Stara Gradiška. NDH prestaje postojati ulaskom partizana u Zagreb 8.5.1945.

Antifašistička Hrvatska

Osnivanjem Sisačkog partizanskog odreda 22.6.1941. počinje antifašistička borba u Hrvatskoj. Potkraj 1942. u Jajcu je osnovan AVNOJ(Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije). Vođa partizanskog pokreta bio je Josip Broz Tito. U Otočcu i Plitvičkim jezerima 1943.g. održano je prvo zasjedanje ZAVNOH-a (Zemaljsko antifašističko vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske). Rezolucijom je najavljeno osnivanje hrvatske države u sklopu federativne Jugoslavije. Prvi predsjednik ZAVNOH-a bio je Vladimir Nazor. Na II.zasjedanju AVNOJ-a 1943. Nastaje nova jugoslavenska država *Demokratska Federativna Jugoslavija*. Na jugoslavenskom prostoru partizani morali su se uz fašiste, ustaše i nacistice boriti i sa četnicima. NDH prestaje postojati ulaskom partizana u Zagreb 8.5.1945. Na Ustavotvornoj skupštini 29.11.1945. ukinuta je monarhija, i proglašena Federativna Narodna Republika Jugoslavija. Naziv će imati do 1963. kad će postati Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija. Hrvatska je izgubila Bosnu i Hercegovinu i dio Srijema. Dobila je Baranju, Istru, Rijeku, Cres, Lastovo, Lošinj i Palagružu.

Objasni nastanak NDH.

Najpoznatiji koncentracijski logori u NDH-a su.

Kojim datumom započinje antifašistička borba u Hrvatskoj?

Hladni rat

SSSR i SAD predvode svijet. Dolazi do utrke u naoružanju i nema otvorenog rata. Povećava se broj komunističkih zemalja. *Vrhunac hladnog rata je kubanska kriza (1962.).* Na prostoru Kube otkriveni su sovjetski nuklearni projektili. Prijetnja atomskim ratom ponovno je aktualna. Kriza je razriješena Američko-sovjetskim sporazumom o zabrani nuklearnih pokusa i gospodarskoj suradnji. Krajem 70-tih godina dolazi do drugog hladnog rata. SSSR izvršava invaziju na Afganistan, a Reagan ih naziva carstvom zla. Razvija se američki raketni program, a u kojem Sovjeti zaostaju. Raspadom Sovjetskog saveza prestaje i hladni rat.

Raspad SSSR-a

Na čelo partije 1985. dolazi Mihail Gobračov. Započinje reforme, raskida s dotadašnjom sovjetskom ideologijom. Oporba pokušava državni udar. Zatvara ga, ali ga spašava Boris Jeljcin. Na konferenciji u *Alma Ati 31.12.1991. službeno je raspušten SSSR.*

Ujedinjenje Europe

Nekoliko je važnih datuma vezanih uz ujedinjenje Europe. To je Vijeće Europe 1949.g. Rimski ugovori iz 1957. kojim nastaje Europska ekonomska zajednica. Ona 1967.g. mijenja naziv u Europska zajednica. Francuska je onemogućila ulazak Velike Britanije. Atlantski savez seli iz Pariza u Bruxelles. Tek 1973. Velika Britanija ulazi u EZ zajedno s Danskom i Irskom. *Maastrichtskim sporazumom iz 1991.* donesene su odluke o Europskoj uniji. To su državljanstvo, zajednička banka i valuta koja ulazi u uporabu 1.1.2002.

Objasni kubansku krizu.

Zašto je važan Maastrichtski sporazum?

HRVATSKA DO KRAJA DOMOVINSKOG RATA

SFRJ

Uređena kao *država* u kojoj postoji *šest republika* (Hrvatska, Slovenija, Srbija, Bosna i Hercegovina, Makedonija i Crna Gora) te *dvije autonomne pokrajine* (Vojvodina i Kosovo). Bitna obilježja bio je jednostranački sustav, državno vlasništvo i administrativno planiranje. Josip Broz Tito njegovao je kult ličnosti. Jugoslavija u njegovo vrijeme bila je ugledna država svijeta. *Pokrenuo je pokret nesvrstanih, kao protutežu Varšavskom i Nato paktu.* Zamjera mu se suđenje zagreb. biskupu Alojziju Stepincu kao suradniku ustaškog pokreta, kao i tzv. *Križni put te Bleiburg.* Tamo su angloameričke snage predale 1945. komandi JA vojnike NDH i velik broj civila. Mnogobrojni zarobljenici su ubijeni bez ikakvog suđenja.

Hrvatsko proljeće

Godine 1967. *Objavljena je Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika.* Javlja se potreba očuvanja jezika. U Hrvatskoj i Sloveniji se traži pravednija raspodjela financijskih sredstava, te prosvjeduje protiv velikosrpskog centralizma. Postoje tri središta nacionalnog pokreta. *Prvi je dio SKH – Savka Dabčević Kučar i Mika Tripalo, drugi Matica Hrvatska – Šime Đodan, Vlado Gotovac, Marko Veselica i treći studenti – Dražen Budiša i Ivan Zvonimir Čičak.* Vodstvo SKH nije imalo za cilj rušenje Jugoslavije već reformu na tragu federativnog uređenja. Kad je Tito uvidio da se to ugrožava njegovu vlast, smijenio je vodstvo SKH, ugušio studentske nemire. Kao posljedica ovog pokreta je novi *Ustav 1974.g. koji je dao narodima SFRJ pravo na samoodređenje i odcjepljenje.*

Nastanak Republike Hrvatske

Nakon smrti Josip Broza Tita 1980.g. ojačali su velikosrpski elementi unutar Jugoslavije. To je dovelo do njenog *raspada koji je započeo 1989.g.* Izlaskom slovenskih i hrvatskih komunista sa zajedničke sjednice 1990.g. prestaje postojati Savez komunista Jugoslavije. *Prvi višestranački izbori održani su 22.6. i 6.5.1990.* na kojima je pobijedila *Hrvatska demokratska zajednica na čelu sa Franjom Tuđmanom.* Ubrzo je uslijedilo zasjedanje prvog višestranačkog sabora (30.5.1990.), koji će 22.12. donijeti novi ustav Republike Hrvatske. Na *referendumu koji je održan 19.5.1991.* gotovo 94% hrvatskih građana odlučilo se za *samostalnu i suverenu Hrvatsku. Hrvatski sabor proglašava Hrvatsku*

Od koliko dijelova se sastoji SFRJ?

Najveće Titove zamjerke su.

Što je Ustav iz 1974. donio narodima Jugoslavije?

Objasni nastanak Republike Hrvatske.

samostalnom i slobodnom (25.6.1991.).

Domovinski rat

Početak velikosrpske agresije naziva se „balvan revolucijom“ kada srpski civili balvanima blokiraju prometnice na području Knina. U ožujku 1991.g. pobunjeni Srbi napali su i zauzeli Plitvice kada je stradao policajac Josip Jović i Borovo Selo pri čemu je poginulo 12 hrvatskih policajaca. U ljeto 1991. U Hrvatsku dolaze promatrači Europske zajednice. Jugoslavenska armija 2.10. bombardira Dubrovnik . U Bruxellesu je 17.12.1991. donijeta odluka o priznanju RH do 15.1.1992. Srbima je bio cilj svesti Hrvatsku na poznatu liniju Virovitica-Karlobag-Senj. Posljedice rata: ukupna šteta 37,1 milijardu američkih dolara.

Vukovarska bitka

fenomen u povijesti ratovanja. Sama bitka trajala je od 25.8. do 18.odnosno 20.11.1991.Zapovjednici obrane bili su Mile Dedaković Jastreb,a nakon njega Branko Borković-Mladi jastreb. Procjenjuje se da je grad branilo oko 2000 ljudi, a napadalo gotovo 50 000 dobro naoružanih vojnika Ja i srpskih paravojski. Vukovar postaje simbol otpora srpskom agresoru. U obrani Borova Naselja poginuo je Blago Zadro, na Trpinjskoj cesti koja je prozvana grobljem tenkova. Nakon pada dogodio se najveći zločin na području Hrvatske poslije II.svjetskog rata. Jugoslavenska vojska je iz bolnice odvela ranjenike i medicinsko osoblje na svinjogojsku farmu Ovčaru. Tamo su bili podvrgnuti torturi da bi nakon toga bili smaknuti na polju koje se zove Grabovo. Iz masovne grobnice 1996. ekshumirano je 200 tijela. Jedan od ubijenih bio je i radijski novinar Siniša Glavašević.

Bljesak

snagom hrvatske vojske i policije vojnom akcijom 1.5.1995. oslobođena je zapadna Slavonija.

Oluja

vojno-redarstvena akcija koja je započela 4.8.1995. kojom su oslobođena okupirana područja Banovine, Korduna, Like i Dalmacije. Dan kada je oslobođen Knin (5.8.) slavi se kao Dan domovinske zahvalnosti.

Mirna reintegracija Podunavlja

pobunjeni Srbi na tom području uvidjeli su da će Hrvati ako ne drugačije onda i vojno riješiti povratak okupiranog teritorija pristaju na mirnu reintegraciju. Sporazum je potpisan u Erdutu 1995. Proces je završio 15.1.1998. te se taj datum uzima za kraj Domovinskog rata.

Na koji način započinje veliko srpska agresija?

Imenuj prvu žrtvu Domovinskog rata?

Na koje granice je trebalo svesti Hrvatsku?

Imenuj heroje obrane Vukovara.

Što se događa na Ovčari?

Koje su sve akcije poduzete da bi se vratila okupirana područja?

Što se smatra krajem rata u Hrvatskoj?

PITANJA

1. Definiraj prvu industrijsku revoluciju.
2. Koje događaje je pokrenula Bostonska čajanka?
3. Tko je prvi američki predsjednik?
4. Objasni tijek francuske revolucije.
5. Što se događa u bitci kod Austerlitz?
6. Što se javlja u Europi sredinom 19.st.
7. Kojim dokumentom je priznato Mariji Tereziji pravo na prijestolje?
8. Nabroji reforme Josipa II.
9. Koji je jezik službeni u Hrvatskoj u 19.st.?
10. Nabroji autore i njihova djela nastala u HNP-u.
11. Što se smatra vrhuncem HNP-a?
12. Tko donosi Zahtjevanja naroda?
12. Objasni na koji je način Jelačić postao hrvatski ban.
13. Koji izvori energije pridonose drugoj ind.revoluciji?
14. Navedi neka otkrića.
15. Što je urbanizacija i socijalizam?
16. Koliki je teritorij zauzimao britanski imperij?
17. Na koji način se ujedinjuje Italija?
18. Gdje je proglašeno ujedinjenje Njemačke?
19. Rat Sjevera i Juga.
20. Što se događa na Berlinskom kongresu?
21. Savezi pred I. svjetski rat su?
22. Objasni događaje u Zagrebu 50-tih god.!9.st?
23. Za što se zalažu stranke na Hrvatskom saboru 1861.?
24. Kome pripada Rijeka hrvatsko-ugarskom nagodbom?
25. Koji car otvara zgradu HNK u Zagrebu?
26. Što znači termin pučanin?
27. Na koji način dolazi do austrijske aneksije BiH?

28. Koje pretenzije imaju zapadne sile pred I.svj.rat?
29. Tko je izvršio atentat na Franju Ferdinanda?
30. Najvažnije bitke I.svj.rata.
32. Koji čin se smatra krajem I.svj.rata?
33. S kojim sve državama su sklopljeni mirovni ugovori?
34. Koja država nastaje Lateranskim sporazumom?
35. Objasni Hitlerov dolazak na vlast.
36. S kojom državom Hrvati ulaze u zajednicu 1918.g.?
37. Što se dogodilo u beogradskoj Narodnoj skupštini 1928.?
38. Koji događaj se smatra početkom II. svjetskog rata?
39. Kako glasi Churchilov moto?
40. Tko je potpisnik Atlantske povelje?
41. U kojoj bitci Hitler doživljava svoj prvi poraz?
42. Što započinje operacijom Overlord?
43. Čijom kapitulacijom završava II.svj.rat?
44. Što je holokaust i uz koji ga narod vežemo?
45. Objasni nastanak NDH.
46. Najpoznatiji koncentracijski logori u NDH-a su.
47. Kojim datumom započinje antifašistička borba u Hrvatskoj?
48. Objasni kubansku krizu.
49. Zašto je važan Maastrichtski sporazum?
50. Od koliko dijelova se sastoji SFRj?
51. Najveće Titove zamjerke su.
52. Što je Ustav iz 1974. donio narodima Jugoslavije?
53. Objasni nastanak Republike Hrvatske.
54. Na koji način započinje veliko srpska agresija?
55. Imenuj prvu žrtvu Domovinskog rata?
56. Na koje granice je trebalo svesti Hrvatsku?
57. Imenuj heroje obrane Vukovara.
58. Što se događa na Ovčari?

59. Koje su sve akcije poduzete da bi se vratila okupirana područja?

60. Što se smatra krajem rata u Hrvatskoj?